

AZ ÉLET KÜZDELEM – HARCOLD MEG!

Fekete György [†]

A Magyar Művészet 2016/3-as számában megjelent cikk másodközlése, az MMA Kiadó engedélyével

„AZ ÉLHET CSAK,
KI KÉSZ A HARCRA,
A GYÁVA MIND
ALULMARAD.”

(Cocbus)

▼ Fekete György: Az idő mérhetetlen

Vajon elgondolkodtunk-e valaha azon, hogy a küzdelem szónak milyen feltűnő módon kettős értelmezése lehetséges? Nekem mindig az volt az érzésem, ha hallottam, olvastam, hogy benne a jó, a rossz, az igaz és az igaztalan, az érdemes és az érdemtelen Janus-arca néz vissza rám. Mire gondolkok? A hódítás véres sikeréért ugyanis kétségtelenül szörnyű küzdelemre küldi katonáit a zsoldosvezér. Keményen megküzdenek a záruk rafinált kódrendszerével a leleményes bankfosztogatók, szervezett küzdelemben élnek nap mint nap a kábítószerebandák, ipari titkok kémei a számítógépek vírusvariációit újra és újra szülik. Évszázadok óta halálos küzdelmet vívnak egymás ellen a maffiaszervezetek, és új világunk évtizedeiben a kapcsolati tőkéjük hamisságába kapaszkodó rablóprivatizálók.

Győzelem reményével indulnak a küzdőtérre számonkérhető kampányhazugságok, a nemzetárulás Nem-jei, a kétségbeesett Igen-ekkel.

Ugyanakkor életéért küzd az árvíz sodorta fuldokló, szépséges gólért a középcsatár, csecsemője láza ellen az ijedt kismama, jó jegyért a tehetséges kisdíák. Győzni szeretne a zseniális film a fesztiválon, olimpiai reménység a stadion vörös salakján, belső küzdelmeit verses üzenetekké verejtékezi ki a költő, és hatalmas küzdelmet vívnek a környezetet védők a fizikai-kémiai természetrombolás bűnös mohósága ellen.

A küzdés, erőfeszítés – úgy tűnik – önmagában még nem erény. Akkor miről szól a küzdelem?

A kétféle küzdés léte, minőségkülönbsége az egyik erkölcsi alapjainak teljes hiányáról, a másik az igazság-békesség-méltányosság-szeretet egymást feltételező és erősítő győzelemtágyáról tanúskodik.

Cocbus egy írásában szigorú figyelemztetést ír le evvel kapcsolatban:

„az élhet csak, ki kész a harcra, a gyáva mind alulmarad”. Ebben a megállapításban az a tapasztalás fejeződik ki, hogy az élet – természeténél fogva – küzdelem jellegű. Erre fel kell készülni, eszközeit, szabályait kiművelni, és közmegegyezésen alapuló technikákkal gyakorolni. Akárcsak a sportban. Ha nincs így, akkor annak nemcsak elszenvedői, hanem előidézői is vagyunk. Nem árt, ha észreveszük ebben is szerepünket.

Blaga az előbbi idézetet toldja meg avval, hogy „a küzdelemből főképpen azok kerülnek ki győztesen, akik jobban szeretik a küzdelmet magánál a győzelemnél”. Mi magyarok tudjuk, hogy Madách már jóval korábban idéztetett hasonló szellemű mondatot Az ember tragédiájában magával az Úristennel: „Mondottam, ember: küzdj, és bízva bizzál!”.

És ehhez kapcsolódik az Úr korábbi szövege is: „Karod erős – szived emelkedett: / Végtelen a tér, mely munkára hív”.

A kétféle küzdelem azonos nyelvi kifejezésének, de ellentétes tartalmi voltának paradoxona ebben a madáchi idézetben

Fekete György: Életjelek ▶

oldódik fel, és kapja meg felfogható értelmét. Hiszen az egyik a rosszért, másik a jóért folyik. Cáfolhatatlanul.

A jóért folyó küzdelem az isteni megközelítéséért zajlik. Ez az a harc, az a harcmodor, amely célját nem a másik felet leigázó győzelemben hirdeti meg, hanem a bizakodás általi munkában rejlő mindennapi szépségért, boldogságért. Egészen biztosan ehhez kapjuk az „erős kart” és az „emelkedett szívet” a mindenkori születések meghatározó pillanatában. Sőt a „végtelen teret” is fizikai és szellemi értelemben egyaránt, ami elég tág és feltarthatatlan ahhoz, hogy az idők végtelenségéig szabadon kalandozhassunk benne. Ám csak akkor, ha magunk is erősen akarjuk, és nem robbantjuk fel városainkat, égetjük el könyveinket, taroljuk le búzamezőinket, mielőtt utódaink utódai a világra sírhatnak magukat. Csupán a birkózás szenvedélye okán.

Dickens – egy eléggé ismert megállapításában – odáig megy el, hogy az emberi eszt mint ajándékot is a küzdelem eszközévé avatja, gondolom, teljes joggal. Ekképpen: „Nem azért jut valami okos dolog az ember eszébe, hogy aztán elássa. Azért jut eszébe, hogy hasznos dolgot műveljen vele. Magát az életet is azzal a feltétellel kapja az ember, hogy küzd érte az utolsó leheletéig.” Nagy igazság ez, különösen, ha azt tapasztaljuk, hogy a hasznos maga is nagy küzdelmet folytat a haszontalannal. Meg is látszik ez, ha gyakran vagyunk magunk legnagyobb ellenségei, például akkor, amikor – betegségeink esetén – saját gyógyulásunk ellen dolgozunk, vagy napi hatvan cigaretta csikkje füstölög abban a családi hamutartóban, amelyik mellett gyerekeink hat órát merednek a képernyőre.

Értelemszerűen nem mehetünk el a győzelem felemlítése mellett sem. Főképpen azért nem, mert általában csak velünk szemben állók feletti győzelmek esetén szoktunk rá szót vesztegetni. Mintha csupán saját tökéletességünk volna egyetlen oka sikereinknek, és személyes

akarataink tévedhetetlensége. E dologban is mondtak ki alapigazságokat. Peggy figyelemztetését érdemes is agyunkba vésní: „Legyőzni önmagunkat, ez az egyetlen valóságos, és az egyetlen tökéletes győzelem.” A gondolatmenetet folytatni is kell avval, hogy harcainkat és küzdelmeinket – bármiért – illik úgy kezdeni, hogy szigorú önvizsgálatot tartunk, érveinket kontrolláljuk, s ha elképzelésünk és akarataink mérceje alacsony értéket mutat, küzdelmünknek új irányt szabunk.

Nem a küzdelemtől kell tehát lemondanunk, az előrejutás jobbító szándékairól, a segítség, a kitartás nemes ambícióiról, hanem a hamis feltételezésekről, az elfogultságról, a kicsinyes anyagiasságról és az érdemtelen győzelem álságos vágyakozásáról.

Sokan vélhetik, még többen észlelhetik, hogy az élet küzdelem jellege túlságosan fárasztó, időt rabló, hogy a harc nem lehet nemes, a győzelem ritkán összekovácsoló, sőt megosztó. Tagadhatatlan, gyakran van ez így. Ezért igaz is, nem is.

Igaz abban, hogy korunk a verseny és egyre gyakrabban az esztelen, sokak számára tempójában követhetetlen vészőfutások kora lett. Sokszor az elért eredmények se tudják igazán kifutni magukat. Idő előtt újabb és újabb változataikra cserélődnek a dolgok, mielőtt még céljukat megértenénk és ajándékaikat birtokba vehetnénk. A küzdelem ilyenkor válik teljesen öncélúvá, ám nem

úgy, ahogy Madách jósolta volt, hanem a zsoldosok és a rabzolók életérzésére váltva. Lehet ez így tárgyakkal, eszmékkel, társakkal és körülményekkel is. Ez a gyorsuló küzdelem valóban nem sok jót ígér azoknak, akiknek a harc nem élet-elemük, akik nagyon megfáradtak, vagy szándékos befelé fordulásuk az ég felé vágyakozás induló gesztusa.

Akkor nem igaz azonban – de legalábbis kétséges –, ha annak a Flaubert-nak hiszünk, aki ezt a megjegyzést tette: „Az egyik fáradtság előzi a másikat.” A természettudomány is szolgál hasonló példával, amikor azt bizonyítja, hogy az az anyag, amelyik az egyik anyagra már telített, az a másikkra még lehet szabad.

Mire int Flaubert és figyelmeztet a kémiail példát? Elsősorban arra, hogy a küzdelem nem lehet sodródás, s a legnagyobb elragadtatásban is jelen kell lennie a belőle való szabadulás szándékának és lehetőségének. Sohase szűkítsük le a madáchi „végtelen teret” annyira, hogy csak az egyetlen szellemi zóna foglyaivá váljunk. A könyv, a színpadi tér, a képernyő lehetőségei, a hangszerekből áradó tonális csodavilág, az eszmecserék kerekasztala, a tárgyakban, műtárgyakban testet öltött vizuális kozmosz mind-mind a küzdelmek szintereinek váltását kínálják. A természetben való elmerülés, a szemek fényeiben való fürdés, az Ige min-

den fontos kérdésre visszhangzó válaszai a valóságos és érdemes küzdelmek arzenálját kínálják. Azért is meg kell küzdeni, hogy a küzdőpályákat minél többször magunk választhassuk meg, a harc szabályainak alakításában részt vehessünk, tisztességét ellenőrizhessük, és győzelmeinket önként oszthassuk meg másokkal. Mert a becsületes küzdőnek mindig juttatni kell egy részt a győzelemből. A becstelen küzdő ezt elmarni szokta.

▼ Fekete György: Sylvia hegedűje

És ha legyőznek bennünket? – kaphatjuk a jogos kérdést. Ha nem gyávaság, lustaság, jellemtelenség volt a vereség oka, ha minden erőnket és képességünket belevetettük a küzdelembe, de jobbak voltak nálunk, és így maradtunk alul, akkor a győztesekkel szemben nem a vereség, hanem a versenyzés szépsége, gazdagsága, méltósága határozza meg szerepünket. Nem erőt von el a részvétel, hanem új erőre is serkenthet. Erről szól a „bízza bizzál” bátorítása az isteni üzenetnek. Érdekes emlékeim vannak a versmondó versenyekről, tanulságuk némileg ideillik.

Számomra sohasem az volt az első, aki „szebben szavalt”. Hanem az, akiről tudtam, hogy több verset tud, s ha botladozott is a nyelve, valahogy igazabban botlott meg. Így vannak győztesek, és erkölcsi győztesek. Az én favoritom az utóbbi. Jó, ha a két kategória fedi egymást, de ez ritka, mint a fehér holló. Aki pedig hisz, hisz abban, hogy az élet mint egyetlen küzdelemsorozat létezik, és a győzelmet jelentő bíráskodás jó kezekben van, mert nem a miénkben, az azt is tudja, hogy a küzdelem-győzelem-vereség logikai hármasa igazságosan fog kiegyenlítődni, amikor cselekedeteik súlya mérlegre kerül. Elkerülhetetlenül.

„LEGYŐZNI ÖNMAGUNKAT,
EZ AZ EGYETLEN VALÓSÁGOS,
ÉS AZ EGYETLEN TÖKÉLETES
GYŐZELEM.” (Peguy)

KŐ PÁL (1941–2020) SZOBRÁSZMŰVÉSZ

▲ Forrás: MMA

Lapzártánk után érkezett a hír: 79 éves korában elhunyt Kő Pál szobrászművész, tanár, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, a Nemzet Művésze. Kő Pál egyszerre volt a szobrászművészetben modern újító, és több ezer éves kézműveshagyományok virtuóz folytatója. „Lujos mester” a 20. század végi magyar szobrászat posztmodern vonulatába tartozott, faragott fát és követ, öntött bronzot, megformált és égetett terrakottát, felhasznált szokatlan materiákat – szőrt, bőrt, posztót, csontot stb. –, ötvöztött különféle anyagokat, beépített kompozíciójába talált tárgyakat, egy-egy alakját valódi ruhadarabokkal öltöztette fel. Hasonlóképpen változatos műveinek, körplasztikáinak és domborműveinek, érmeinek, szálkás rajzainak tematikai

tára: paraszthalakok, történelmi személyiségek, királyok és utcaseprők, költők, szentek, művészkortársak, népmesei alakok öltönek testet önállóan, vagy balladisztikus, mesészerű, nosztalgikus atmoszférát sugárzó jelenetek szereplőiként. Életművében a királyok, uralkodók, hadvezérek emlékművei mellett a magyar kultúra és tudomány, és elsősorban a magyar irodalom kimagasló jelentőségű alkotóinak portrészobrai alkotnak fontos műegyüttest. Munkásságát élete során számos díjjal jutalmazták, ezek közül a legfontosabbak az 1975-ös Munkácsy-díj, a 2011-ben kapott Kossuth-díj, 2016-ban a Magyar Örökség díjazottja, majd a Nemzet Művésze cím (2014) kitüntetésétje. Wehner Tibor Kő Pálról szóló monográfiája 2013-ban jelent meg.

◀ Szent István-szobor, Budapest, Gellért-hegy, 2001
Forrás: Wikipedia

Radványi György DLA
(1949–2020)

Nagy Tamás DLA
(1951–2020)

Lapzártánk után érkezett a szomorú hír, hogy elhunyt Radványi György, Ybl Miklós-díjas építész, a Magyar Művészeti Akadémia levelező tagja, egyetemi tanár, valamint Nagy Tamás DLA Ybl- és Prima díjas építész, a MOME egykori tanszékvezetője, egyetemi tanár. Róluk a következő lapszám-ban emlékezünk meg.